

koriščati in sicer, da si nabira novih dušnih zakladov za prihodnje leto in da si nekoliko razvedri duha. Kako pretolče učitelj počitnice, je vsakomur znano. Največ jih ostane doma. Drugi pa vzamejo potni les v roke in hajd med svet — navadno per pedes' tovariše sosede obiskavat. Tako potovanje je pa bolj krajevnega pomena, učitelj ne vidi toliko, kolikor bi lahko.

Znano je pač vsakemu slovenskemu učitelju, kako potovanje so napravili lansko leto česki učitelji. To je bilo pravo potovanje za nadaljne njih izobraževanje.

Dragi tovariši! jednaka potovanja tudi lahko slovensko učiteljstvo osnuje, treba je le poguma in požrtvovalnosti. Od takih potovanj ima učitelj kaj koristi, na takih potovanjih si more razvedriti duha, razširiti znanje sebi in narodu v korist.

Osnujmo si društvo, nekako društvo za učiteljska izobraževalna potovanja. In sicer po mojem nemerodajnem zmislu, tako: Vsak učitelj, komur je na srcu njegova na daljna izobrazba, naj bi pristopil temu društvu. Iz udov volil bi se potem odbor in sicer tako, da bi bil iz vsacega okraja jeden v odboru. To bi bil odbor v širjem pomenu. Iz tega širjega odbora bi se potem volil odbor treh mož, odbor v ožjem pomenu.

Dolžnost vsacega uda bi bila sledeča: Vsak ud plačeval naj bi mesečno v blagajno tega društva gotovo vsoto. V teku 10 mesecev bi se nabrala lepa vsota v blagajni. Ta denar bi se potem porabil

deloma za vožnjo, deloma bi ga dobil ud, kateri bi se udeležil potovanja; oni ud pa, kateri bi ne hotel ali mogel potovati, imel bi pa pravico denar nazaj zahtevati ali ga pa pustiti v blagajni za prihodnje potovanje.

Vsak odbornik v širjem pomenu imel bi pa dolžnost skrbeti, da bi vsak ud v njegovem okraju redno plačeval mesečne dóneske.

Odbor v ožjem pomenu imel bi pa skrbeti ob času potovanja za cenejo vožnjo, ceneja prenočišča in sploh za vse, kar je treba za potovanje.

Potovanja bi se potem lahko napravljala vsake počitnice in sicer na razne kraje, recimo jedno leto na Dunaj, drugo leto v Zagreb, Reko, Trst i. t. d.

In ko bi videla višja oblastva, kako hrepeni slovenski učitelj po nadaljni lastni izobrazbi, bodite prepričani tovariši, da bi darovala kak večji znesek društvu v porabo. Omenjam naj le slavni deželni odbor ali kak večji denarni zavod, rade volje bi določilo vsako leto neko vsoto društvu.

Cenjeni tovariši! Uvažujte te vrstice, ne odlašajte na negotove čase stvari, ki hoče koristi učiteljsvu sploh. Naj še kak g. tovariš izrazi svoje mnenje o tej stvari, mogoče, da se slednjic vendar oživi jednako društvo. Pokažimo svetu, da tudi slovenski učitelji hrepenimo po popolnosti, da bodemo mogli reči: Malo nas je, a smo ljudje.

J. Š - a.

J e s e n .

Nazorna slika.

Da nazorni nauk uspešno gojimo, ne smemo ga obravnavati kot realni pouk, ampak moramo gledati, da se ujema z otročjim mišljenjem in čutom. Z nazornim naukom moramo pa tudi vplivati na učenčevo duševno življenje. Zaradi tega se ne smemo zadovoljiti s posredovanjem

vidnih nazorov, ampak se moramo ozirati tudi na verski, нравni in estetični moment. Na to se moramo posebno ozirati, ko izbiramo nazorna sredstva. Za vidne nazore ogledajo učenci predmet in natura, model ali podobo. Moramo pa tudi v omenjeno smer povedati učencem sedaj kako povest,

pravljico, uganko ali pesem; vse vendar o svojem času in na pravem mestu.

Kar otrok vidi vsak dan, ali v teku tedna, leta, kar mu je znanega, to naj se obravnava. V otroku se mora vzbuditi zanimanje ne samo za vse reči, katere ga obdajajo, ampak tudi za vse prirodne pojave in človeške opravke, katere so ž žjim v dotiki, da on razume medsebojno zvezo rečij in k človeku. Da pa ne postane nazorni nauk realni pouk, varovati se moramo prenatanečnega popisovanja, ker isto ne vzbuja zanimanja. Pri živalih moramo n pr. pač glavne dele naštet, a to ne sme biti najvažnejši del. Otrok se ne zanima toliko za to, kaj je, ampak za to, kaj se zgodi. Ne da ima mačka kremlje, je otroku važno, ampak, da praska in zgrabi miš.

Na Kranjskem se prične na štirirazrednicah zemljepisni pouk že v I. razredu. Toda ta pouk na tej stopinji ne sme biti realni pouk, ampak obsega naj le važnejše prirodne pojave, na katere se učenci opozirajo. Da pa opazujemo te prirodne pojave z otroci, da jih prisilimo nehote k opazovanju, potrebno je, da delamo z učenci manjše izlete. Taka nazorna poučna ura je za učitelja zelo težavna, vendar mu prinaša več dobička, kot deset drugih v zaprti sobi. Osobito ne zabimo pomladi peljati učence na prosto.

Veliko nazornih podob imamo. Večinoma pa te obsegajo preveč posameznostij, katere zbegajo, obravnavanje otežé ali storé celo nemogoče. Tudi so te podobe tako majhne, da se ne razločujejo tudi iz zmerne daljave. Naj boljše bi bile pač dobre skupine v veliki obliki. Do sedaj so nam znane kot najboljše „Štirji letni časi“. Izdane so od dunajskega učiteljskega društva „die Volksschule“. Te 4 podobe, kot plod vestnih posvetovanj, izdelane so od izbornih slikarjev ter so dokaz veselega napredka na polji nazornih in učnih pripomočkov. One nam namreč dajo v veliki obliki izbor karakterističnih prirodnih pojavov ter vse človeške opravke, kateri

so ž njimi v dotiki. Kaj dobre so tudi Janskega podobe za nazorni nauk in se priporočajo posebno zaradi nizke cene.

Ker podobe „štirje letni časi“ stanejo 10 gld., jih marsikatera šola ne more omisliti. Ne zabimo pa vendar obravnavati karakterističnih prirodnih pojavov in znamenitejših človeških opravkov. Ker za vsak letni čas potrebujemo 3—4 tedne, bode sedanjí učni načrt le malo predružen.

1. Ptice selilke.

a) Pripovedovanje.

Bolna lastovica.

Jesen je bila; lastovice so se zbirale na zvoniku. Še jedenkrat letijo okrog vasi in potem v daljni svet. Žalostno gleda Dragica za njimi, kajti bile so to ljube lastovice, katere so stanovale nad njenim oknom in katere je velikokrat opazovala, ko so nosile živež svojim mladim. — Nekoga dné potem prinesejo oče bolno lastovico v sobo. Dobili so jo v skednji, kamor se je uboga živalica skrila. Bolna je bila in slabotna; zato je morala tudi tu ostati. Dragici se živalica zelo smili. Zato ji tudi skrbno streže. Kmalu je lastovica zopet zdrava in leta po sobi. Tako mine mrzla zima. Ko se vrnejo pomladí lastovice, odpre Dragica okno in veselo odleti živalica k drugim. Kmalu dobi svoje tovarišice ter sezida nad oknom gnezdice. Večkrat tudi prileti v sobo, lovi muhe ali se vsede na okno ter prepeva vesele pesmice.

Kdor je dobrega srca,

Bog mu blagoslov svoj da.

b) Obravnavanje.

Učitelj: Zadnje dni so se zbirale lastovice. Žalostno so obletovale naše kraje ter potem odletele. Zapustile so nas namreč za več mesecev. Te ptice žive od muh in žuželk. Ali dobimo pri nas po zimi muhe in žuželke? Ali bi mogle lastovice pri nas živeti? Učenec: Lastovice bi morale pri nas po zimi lakote poginiti. Učitelj: Ponovite to vsi! — Zato se preselijo te ptice jeseni v ptuje, toplejše de-

že, kjer dobijo dovolj živeža. Kam se podajo jeseni lastovice? Učenec: Jeseni se podajo lastovice v toplejše deže. Učitelj: Ponovite to vsi! A ne samo lastovice, ampak tudi škrjanci, slavci, prepelice in še več drugih ptičev nas jeseni zapuste ali se selijo v toplejše deže. Zato jih imenujemo ptice sesilke. Kako imenujemo te ptice? Učenec: Te ptice imenujemo ptice selilke. Učitelj: Ponovite to vsi! — Popotujejo v velikih trumah. Daleč, daleč morajo leteti, predno dospejo v toplejše deže. Pomladi se pa vrnejo zopet v naše kraje. Vsaka poišče svoje kraje, svoje gnezdo.

2. Sadna trgatev.

a) Pripovedovanje.

Kako nastane jablan.

V neki vasi je živel bogat mož, ki je nekdaj sedel v svojem vrtu. Zraven sebe ima skledo lepih jabolok. Vzame jabolko ter je prereže. V jabolku dobi hišico s čednimi sobicami. V vsaki sobici pa so lepa, črna zrna. Jedno teh zrn vzame, naredi v gredico s prstom luknjico, dene v njo zrno ter je pokrije z zemljo.

„Kaj bode z menoj?“ misli si zrno, „ko bi bilo vender še v svoji lepi sobici!“ S temi mislimi slednjič zaspil. Po noči pa začne deževati. Nekaj kapljic pade tudi zrnu v usta. Z veseljem jih povžije. Drugo jutro sije solnce tako toplo, da tudi zrno kmalu čuti gorkoto. Steguje se in rado bi si ogledalo tudi solnce. Na jedenkrat mu počí suknjica ter se mu naredi luknjica. Skozi to špranjo se splazijo koreninice v tla ter iščejo povsod, kje bi kaj dobrega dobile. Dobijo vsega v obilici. Pijejo in pijejo in so večje in močnejše.

Za nekoliko dni pride mož zopet na vrt in se vsede. Na mestu, kjer je vsadil zrno, zapazi zelo malo drevesce. Iz malega zrna je nastalo torej zelo malo drevesce. Mož se zaradi tega zelo veseli. Priliva mu skrbno vode in koncem poletja je bilo drevesce že tako debelo ko peresno držalo. Z vsakim letom je bilo večje in močnejše.

Dobilo je torej vej, mladik in listov. To drevesce mož cepi in iz njega je postalo drevo, katero je donášalo najboljša jabolka.

b) Obravnavanje.

Učitelj: Kaj je mož dal v luknjico? Kaj je nastalo iz zrna? Učenec: Iz zrna je nastalo drevo. Učitelj: Ponovite to vsi! — Drevesce, ki iz zrna nastane, se mora požlahniti ali cepiti. Potem nastane drevo, ki nosi dobro sadje. Drevesa, ki obrodé sadje, imenujemo sadna drevesa. Sadje dozori večinoma jeseni. Kdaj postane sadje zrelo? Učenec: Sadje postane jeseni zrelo. Učitelj: Ponovite to vsi! — Ali je nezrelo sadje zdravo? Ali smete nezrelo sadje jesti? Učenec: Nezrelega sadja ne smemo jesti. Učitelj: Ponovite to vsi! — Pač vesel čas se za vas prične, ko dozori sadje. Ako greste na vrt, kako dobra jabolka, hruške, češplje, orehe, breskve dobite tu. Kakšno sadje imamo? Učenec: Imamo jabolka, hruške, češplje, orehe, breskve. Učitelj: Ponovite to vsi. — Sadje pa ne smemo kladiti, ampak je moramo odtrgati. Ako se sadje odtrga, ne poškoduje se ter se dalj časa ohrani. Orehe pa lahko otresamo. Zakaj?

3. Vinska trgatev.

a) Pripovedovanje.

Vinska trgatev.

Deček iz mesta pripoveduje:

Moj strije mi je naredil letos veliko veselje. Povabil me je namreč na vinsko trgatev. Roditelji moji so z veseljem temu privolili. Že potovanje do strijčevega doma mi je zelo ugajalo. Drugi dan vstanemo prav zgodaj. Napotimo se z vinogradniki v vinograd. Žene in deklice vzamejo canje in nože. Možje nesejo brente in na vozu peljejo kadi in velik sod. V vinogradu se razdelé med vinske trte, odrezujejo grozde in jih polagajo v canje. Ko je canja polna, izpraznijo jo v brente. Možje pa nosijo polne brente k vozu v kadi. Tam raztolčejo grozdje s tolkačem in izpraznijo drozgo v sod.

Moj bratranec in jaz sva tudi malo pomagala. Grozdja sva smela povžiti, kolikor sva ga hotela. Bilo je zelo sladko. Opoldne pa smo pili sladki mošt. Lep dan je bil. Vse je bilo veselo. V bližnjem vinogradu še celo strelja. Pozno v noč pridemo na strijcev dom. Drugi dan se vrnem domov. Strije mi pa da še canjico grozdja. Roditelji, moji bratje in sestre so je z veseljem povžili.

b) Obravnavanje.

Učitelj: V vinogradu raste vinska trta. Kaj raste na vinski trti? Kakšno je grozdje? Kdaj dozori grozdje? Učenec: Grozdje dozori jeseni. Učitelj: Ponovite to vsi! Kadar je grozdje zrelo, gre vinogradnik s svojimi ljudmi v vinograd. Vsi inajo ostre, krive nože. Grozdje odrezujejo. Nekaj ga spravijo, večinoma je pa denejo v kadi, kjer je raztolčejo. Iz grozdja se cedi sok. Kakšen sok se cedi iz grozdja? Učenec: Iz grozdja se cedi sladak sok. Učitelj: Ponovite to vsi. — To drozgo denejo v sod, katerega hlapec pelje domov. Doma denejo to drozgo v stiskalnico. Sok — mošt imenovan — se dene v velike sode. Sodi leže v kleti. Tukaj se ščisti mošt v čisto vino. Vino je zdrava, krepčalna pijača za odrasle ljudi. Vender ne smemo vina preveč piti. Zakaj ne?

4. Jesen.

a) Pripovedovanje.

Jesen.

Poletje se umika, jesen prihaja. Ko popotuje jesen po zelenem gozdu, ne ugaja mu, da ima listje povsod isto barvo. „Veliko lepše je rdeče in rmeno“, pravi. Komaj to izgovori, ni več gozd tako jednoličen, ampak se vedno bolj spreminja. — Popotuje naprej po vrtilih in vinogradih. „Kaj je to?“ začudi se, „poletje se je ponašalo s svojo vročino in grozdje še ni zrelo? Že dobro, sedaj pokažem jaz, da nekaj znam!“ Komaj to izreče, dihne v sadje in grozdje in glej! hruške, jabolka, breskve in grozdje vidoma dozore ter dobe

sladak sok. Potem zagleda jesen tudi otroke, ki so se igrali. Zakliče jim: „Otroci, Bog vas sprimi! Vaše počitnice so minole. Šola se zopet pričinja. Hodite zopet pridno v šolo in učite se marljivo. Hočem vam zato podariti obilo dobrih, rdečih jabolk in sladkega grozdja“. — Tako govori jesen. Otroci pa se veselo napotijo v šolo.

b) Obravnavanje.

Učitelj: Vi hodite šele prvo leto v šolo. Nekaj jih je pa vender tu, ki so že lansko leto hodili v šolo. Pred nekoliko časom pa niso imeli več tednov pouka. Zakaj niso prišli tak dolgo v šolo? Učenec: Imeli so počitnice. Učitelj: Te počitnice imenujemo velike počitnice. V počitnicah ste se večkrat kopali, kajti takrat je bilo zelo vroče. Ali se morete sedaj kopati? Zakaj ne? Učenec: Sedaj je hladno. Učitelj: Ponovite to vsi! — Takrat ko je bilo vroče je bilo poletje, a sedaj je jesen. Kaj je sedaj? Učenec: Sedaj je jesen. Učitelj: Ponovite to vsi! — Ker je sedaj hladno, lahko rečemo: Jeseni je hladno. Ponovite to vsi! — Časi nekateri izmed vas pomagajo pasti. Po leti je čez dan preveč vroče, zato pasejo zjutraj in zvečer. Takrat ste morali zjutraj zgodaj vstajati, zakaj solnce vstaja takrat zgodaj. Ali sedaj solnce še tako zgodaj vstaja in tako pozno zahaja? Učenec: Jeseni solnce vzhaja pozneje in poprej zahaja. Učitelj: Kadar greste v šolo, gredo nekateri mimo njiv. Kakšno je sedaj polje? Učenec: Polje je prazno. Učitelj ponovite to vsi! — Jeseni sadje odtrgamo in je znosimo domov. Zakaj storimo to? Učenec: Ker je sadje zrelo. Učitelj: Ponovite Jeseni je sadje zrelo. Tudi grozdje je jeseni zrelo. — Ali je listje dreves še tako zeleno ko pomladi in poleti? Kakšno je listje jeseni? Učenec: Jeseni postane listje rmeno, rdeče in rjavo, zvene in odpade. Učitelj: Ponovite to! — Kaj storijo nekatere ptice? Učenec: Nekateri ptice se podajo jeseni v toplejše

kraje. Učitelj: Ponovite to vsi! — Ker ni več ptic, kakšno postane v gozdu. Učenec: V gozdu in na polji postane tiho. Učitelj: Ponovite! — Ali še vidite hrošče, metulje, kobilice in gosenice? Učenec: Ne, te živalice jeseni poginejo. Učitelj: Kaj pa buče? Ali vidite sedaj buče? Ali so tudi poginile? Zakaj ostanejo v panjih? Rekli ste, da ni več cvetljic na polji. Kam pa so zginile. Učenec: Jeseni cvetlice zvenejo. Učitelj: Ponovite to vsi! — Ali se še toliko na prostem igrate?

Zakaj ne? Učenec: Jeseni vlečejo mrzli vetrovi. Učitelj: Le lovec se poda jeseni v gozd in strelja divjačino. Recite: Jeseni lovi lovec divjačino.

Na ta način obravnavajmo tudi druge letne čase.

Po zimi obravnavajmo: ptice po zimi. sv. Miklavž, Božič, zimsko veselje otrok; pomladi: vrt, polje, ptice pomladi; po leti: pastir, nevihta, žetev, sv. Rešnje telo.

Ljudevit Stiasny.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

XIV. O strupenih barvah.

C. kr. deželni šolski svet razglašča glede nevarnosti strupenih barv za otroke, ki jih rabijo, nastopni razpis:

Z. 1981

L. Sch. R. Zufolge Note der k. k. Landesregierung für Krain vom 16. August l. J. Z. 11058 und im Sinne des Erlasses des h. k. k. Ministeriums des Innern vom 11. August 1893 Z. 11891, wird der k. k. Bezirksschulrath (der k. k. Stadtschulrath) mit Rücksicht auf den in Falkenau vorgekommenen Fall, dass ein kleines Kind durch Verzehren einer grünen Aquarellfarbe (Mitisgrün) aus einem Schülerfarbkästchen unter Vergiftungserscheinungen in grosse Lebensgefahr gerieth, angewiesen, in geeigneter Weise durch die Schulleitungen zu veranlassen, dass die Schulkinder regelmässig auf die Giftigkeit vieler Farben in den Farbenkästchen sowie darauf aufmerksam gemacht werden, dass derlei Farben sorgfältig verwahrt, insbesondere kleinen Kindern unzugänglich gemacht werden müssen und die verwendeten Pinsel oder von Farben beschmutzten Finger niemals zum Munde gebracht werden dürfen.

K. k. Landeschulrath für Krain. Laibach, 23. August 1893.

Für den k. k. Landespräsidenten:

A. Schemerl m. p.

XV. Izpust iz šole in prestop v ponavljalno šolo.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici je razpisal za svoj okraj gledé izpusta iz šole in prestopa v ponavljalno šolo nastopni razpis:

Št. 1453

okr. š. sv. Vsem krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom!

Da se o tem, kedaj je šolske otroke izpuščati iz šole in kedaj jim je prestopati iz vsakdanje v ponavljalno šolo v vsem okraji doseže enakomerno postopanje, zato se krajni šolski sveti in šolska vodstva v natanko izpolnjevanje opozarjajo na to, da so šolska vodstva upravičena samo tistim otrokom dajati izpustnice, kateri so svoji šolski dolžnosti v smislih § 21. državnega šolskega zakona z dné 2. vel. travna 1883, drž. zak. št. 53, oziroma § 27. deželnega zakona z dné 29. m. travna 1873, dež. zak. št. 21, dalje § 14. šolskega in učnega reda z dné 20. v. srpana 1870 in § 4. deželnega zakona z dné 28. svečana 1874, dež. zak. št. 6. popolnoma zadostili, kateri so tedaj razven vsakdanje šole tudi ponavljalno šolo dovršili ter se krščanskega nauka, branja, pisanja in računstva zadostno naučili.

Prestop šolskega otroka pred izpolnjenim dvanajstim letom iz vsakdanje v ponavljalno šolo ali izpust šol-